

GLASNIK

SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA DRUŠTVA

LETO VII.

LJUBLJANA, 1966

ŠT. 1. - 2.

PO PREMOLKU

Skoro za dve leti je naš Glasnik utihnil. Premajhna naša denarna sredstva in vse višji tiskarski stroški so ga prisilili k molku. Če bi šlo samo po računici, bi najbrž za molk trajal še dolgo. Ljubezen pa se ne zadovolji z golo računico, ampak išče drugačnih izhodov.

Za vse, ki jim je pri srcu duhovno izročilo našega ljudstva in naroda, je pomenil Glasnik vez, rahlo sicer in le občasno, pa vendar dobrodošlo in prijetno. Vez med samimi strokovnimi delavci in ljubitelji, ki skušajo tisto izročilo podrobneje spoznavati in ga pred izginotjem ohraniti kot kulturni spomenik bodočim generacijam. Vez na drugi strani med njimi in onimi, ki živijo še sredi živlega, a vse bolj zahajajočega ljudskega duhovnega bogastva. Njihovi glasovi ob prisiljenem molku in naš lastni nemir ob tem so nam narekovali poskus, da obnovimo in vzdržimo še zaneprej to vez.

Morali smo znižati številko naklade na petsto in preiti na drugačno vrsto tiska. Upamo, da ta ne bo motila naših naročnikov in da bodo oni ostali zvesti Glasniku v novi obliki, zvesti tudi z naročnino, ki nam bo pomagala vzdržati glas Glasnika glasen. Potrudili se bomo po najboljših močeh, da bo ta glas živ in prijeten in da bo prišel zmeraj ob času.

Uredništvo

IZUMRLA KROPARSKA DEJAVNOST

Zadnjih stolet stare železarske Krope je poteklo v znamenju hitrega odmiranja. Rudarstvo, fužinarstvo in tudi ročno žebjarstvo je šlo naglo v zaton. Rude na Jelovici je že davno zmanjkalo, fužinarske naprave so zastarele in ročno kovaško delo so ogrožali stroji. Ljudje so se začeli trumoma izseljevati. V nekaj desetletjih je padlo število prebivalstva od 1500 na dobrih 600. Po bližnjem in daljnem svetu so šli Kroparji s trebuhom za kruhom. "Spomin na té po svet raztresen je," pravi nagrobnik iz tistih časov.

Niso radi zapuščali Krope. Vse so poskusili, da se obdržijo na domu. Prav v to dobo spadajo začetki in poskusi različnih in zanimivih obrti.

Še pred kakimi 40 leti je imela stara hiša v spodnjem delu Krope velik napis z liro v sredini, "Brata Zupan, orglarja". Ta orglarska delavnica je bila kar dobro vpeljana in je imela dosti naročil. Pozneje sta jo Zupana prenesla v Kamno gorico. S smrtjo bratov pa je zamrla.

V bližini te orglarije, pri Pibrovcu, so izdelovali tehtnice. To delavnico je prevzel pozneje ključavničar France Ažman, po njegovi smrti pa delavnica kovaških mehov, ki jo je vodila druga veja Zupanov. Tehtnice so bile zelo dobro in natančno izdelane in so se obdržale dolgo let v rabi.

Prav v soseščini teh delavnic je delal Andrej Praprotnik, "Vodla". Bil je ključavničar, umetni kovač in mehanik. Mož bi bil rad skonstruiral tudi perpetuum mobile, poskušal je napraviti meh, ki bi pihal sam od sebe. Spomočnikom Švelcem sta žrtvovala pri tem delu marsikatero noč, zakaj podnevi na tem mehu nista rada delala; verjetno so bili Kroparji preveč radovedni in zbadljivi. Iz otroških let se še spominjam tega mehu. Stal

je v veži, kjer je delal Praprotnik. Ko se je pozneje preselil v Idrijo, je vzel meh s seboj.

Prav na kroparskem "placu" so dolga leta vladali tesarji Štanglni - Ažmani. Na skrbi so imeli obnovitve in popravila pri fužinah, rakah, kolesih, jezovih, vijenjih, ne samo v Kropi temveč tudi po sosednjih železarskih krajih. Zadnji tesar, "Štanglnov Tone" jih ima zdaj že čez 90.

S tesarji v rodu so bili sodarji, ki so izdelovali v glavnem sodce in barigle, vezane z leskovimi obroči, v katere so spravljali žeblje in druge izdelke, kadar so jih odpremjali po svetu. Treh takih delavnic se še spominjam. Poleg današnje muzejske stavbe je stala nekoč manjša zgradba, ki so ji pravili "krištila". V njej so delali milo.

V "Kotlu", tik pod izvirom Kroparice, je bila delavnica za žveplenke, pa se menda ni dolgo držala. Neko noč je pogorela.

V Kropi imajo nekatere stare in trdne rodbine že iz rodu v rod talentirane mojstre za kladivo ali stroje. To se posebno lahko reče za rodbini Pirc in Šafar. Imeli sta delavnici za ročno varjene verige v Kropi, pozneje pa tudi v Lipnici; le-ta se je proti koncu preusmerila v strojno izdelavo žebljeve žičnikov. Ker je pot od Krope do Lipnice vsaj pol ure dolga, so si za transport sirovin in izdelkov omislili osla. Zgodilo se je, da se je član te rodbine poslavljaj od tega sveta. Sestra Micona ga je prišla obiskat in mu naročila: "Jernej, ne pozabi sporočiti očetu, ko prideš gor, da imamo zdaj osla!"

Da Kroparji že takrat niso bili od muh, potrjujejo še "Kmetijske in rokodelske novice" iz leta 1843, kjer beremo:

Povesti iz Ljubljane

(Samouk) Letašnje pomlad so Ljubljansko kosarno pri S. Petru s novo uro olupšali: ktere v teh novicah tim beržejši opomniti hitimo, ker jo je prost človek izdelal, ki se nikjer ni učil ur delati, temuč s svojim bistrim umam si je sam pot k tej umetnosti nadelal. . . Ta samouk je vojak ali soldat Jurij Pirc iz Krope v Radoljiški komisiji, ki je že več let na urlavbu in svojim rojakom pri soldatih je to uro v spomin narediti namenil, da bi jih njih dolžnost opominjala.

Nad velike kosarne vrata so jo postavili in razun ur in četertink ali firteljcev tudi dneve mesca kaže, med kterimi so tisti dnevi mesca še posebno rdeče napisani, kadar soldatje plačo dobivajo. Nad uro v sredi ktere je cesarski orel (odlar) dva zvonca visita, na ktere dva pet čevljev visoka tesarja ali čimpermana v regimentni obleki, iz kositerja izrezana s svojimi sekirami bijeta. Eden na desni strani bije četertinke na majniši, drugi, na levi strani, pa ure na večji zvonec.

... M.

Kovaški muzej v Kropi ima tudi spomin na podobno uro, ki je bila na Pirčevi delavnici v Kropi: enega izmed obeh Tirolcev, ki sta s kladivom tolkla ure in četrtinke.

Joža Bertonec

PO 1549/1977

Po pripovedovanju starih je bilo nekdanj veliko škratov, majhnih možičkov v zelenih oblekah in z rdečo kapico na glavi. Bili so dobri z dobrimi, kdor je pa pri njih padel v nemilost, je zelo občutil njihovo maščevalnost. Živel so v rudnikih in na gorah. Rudarji so zelo pazili, da se škratom niso zamerili. Nosili so jim v "jamo" hrano in jo devali na take skrite kraje, kjer ni mogel nihče videti škratov pri jedi. Vina jim niso dajali, ker so se bali, da bi jim pijani škrti kakšno prehudo zagodli. Za hrano pa so bili škrti hvaležni. Zato so pred vsako nesrečo opozorili rudarje z močnimi žvižgi skozi prste. Kadar so rudarji slišali takšen žvižg, so morali takoj iz jame, da so ušli nesreči. Zato rudar v jami nikdar ni smel zažvižgati, da ni povzročil zmede in nagnal ljudi z dela.

Škratipo gorah in planinah so bili prav taki kakor oni v rudnikih. Pastir, lovec ali gozdni delavec je škrtata videl malokdaj, njegove sledove pa pogosto.

Logarski pastir se je nastanil v pastirski koči za Brložnico. Kakor je pripovedoval pokojni Jaka Černe, se je v okolici Brložnice zadrževal škrt, ki logarskega pastirja ni maral. Zmeraj mu je nagajal. Ponoči mu je spustil ovce iz oséka in jih nagnal na Okrešelj ali v Matkov kot in pastir je moral daleč po nje, da jih je spravil na pašo tja, kamor je sam hotel. Drugič mu je prevrnil žleb raz korito in je voda tekla po tleh namesto v korito. Pa mu je kdaj nastavil na stezo kamen ali korenino, da se je pastir spotaknil in padel. Tudi kakšno vejo je napel čez stezo in jo spustil ravno o pravem času, da je mimo idočega pastirja udarila po glavi. Na cokolah mu je perezal zápetnike in pastir je pri hoji navzdol cokolam zaostajal, pri hoji navzgor mu je pa drselo iz njih. V svoji nagajivosti je bil škrt zelo iznajdljiv. Nekoč je pastir sedel v bajti in si kahal zajtrk. V bajto je stopil škrt in se polul na ogenj, da je ugasnil. To je bilo pastirju že preveč. Skočil je k škrtu in mu primazal krepko klofuto. Udaril pa ga je tako, da je zamahnil proč od sebe. S tem mu je povzročil hudo bolečino in ga onesposobil za maščevanje. Če bi ga udaril z dlanjo, bi škrtata ne bolelo, mogel bi se pa maščevati in njegovi tovariši bi mu od vseh strani prišli na pomoč.

Škrat, ki zdaj pastirju ni mogel nič škodovati, je pastirja vprašal, kako mu je ime.

"Sam", mu je odgovoril pastir.

Škrat je odšel in zunaj pred bajto zaklical: "Ojoj, ojoj! Na pomoč! Ojoj, ojoj!"

Za Rjavico pod Škarjami se je oglasil drugi škrt: "Kaj pa jee?"

"Udaril me jee!"

"Kdo te je udaril?"

"Sam!"

"Če si se sam, pa kar malo popihaj, pa malo potrpi, bo že minilo, samo da je kaj."

Papež Klemen je škrate zarotil, od takrat pa ne morejo ljudem delati nobene zgage več.

Skoraj bi rekel: Škoda!

Joža Vršnik

UGANKE IZ HALOZ

Pet krav za sto kron, po čem pride vsaka? - Poparklih.

Kaj dela kmet, ko po njivi hodi? - Stopinje.

Keri tiči radi štruklje jejo? - Mlatiči.

Kolko bremenov slame gre na veliki voz za pet konjov? - Nič. Morejo jo nost gor.

(Iz starega rokopisnega pesemskega zvezka Margarete Ceveg, v Strajni 1888.)

Problemi

LJUDSKI JEZIK

- NAŠA KULTURNA PASTORKA

Presenetila me je izjava vidnega slovenskega kulturnega delavca ne dolgo tega, ko sem predlagal, naj bi med našimi izdajami gramofonskih plošč vrezali tudi nekaj takih z ljudskimi pravljicami, tako kot jih živo - seveda v domačih narečjih - pripovedujejo ljudski mojstri besede. Zataknilo se mu je pri narečjih, češ, saj to ne bo za ljudi splošno razumljivo; sicer pa, čemu iskati to, kar nas razdružuje, ko imamo vendar skupen lep knjižni jezik.

Zbodlo me je v tisti zvezi poudarjanje knjižnega jezika. Prenekaterikrat namreč se skriva v dejanjih in besedah javnih delavcev pri nas ost zoper tisto, kar je ljudsko v ožjem pomenu te besede. Z nebotičnikov naše "visoke" kulture gledajo mnogi zviška tudi na naš ljudski narečni jezik. Kot da bi nas bilo sram slovenske kmečke hiše, iz katere smo pravzaprav vsi skupaj izšli, če ne eno generacijo nazaj, pa pred dvema ali kvečjemu tremi.

Poleg tega, da celo ljudje razglašene slave drzno govorijo o "zaostali kmečki gmoti", - prepuščajoč sram in zardevanje poslušalcem, - je znakov za podcenjevanje ljudskega vse polno v našem kulturnem življenju. Naš slovenski radio se ni veliko potrudil, ujeti sem in tja v oddaje tudi živo in sočno narečno govorico, čeprav je v nešteti intervjujih nastavljal mikrofon popačenemu, recimo predmestnemu, pogovornemu žargonu. Drugod po svetu radijske postaje večkrat dajejo žive narečne oddaje iz posameznih ožjih pokrajin. Mi pa, kakor da nas je sram kmečke rute naših mater ali babic, drvimo rajši snobistično za zadnjimi puhlimi kozmopolitskimi modami. Tudi v radiu in televiziji, ki sta namenjena najširšemu slovenskemu občestvu. Mačehovski delež odpade pri tem na slovenskega ljudskega človeka, bodisi kot ustvarjalca ali pa gledalca. Ali ni v tem podcenjevanje, kot da se pamet in modrost dosežeta šele z diplomom in doktoratom, v skrajnem slučaju pa in s popustom za časnikarske potrebe - z gimnazijsko maturro?

In vendar bi se tudi vsem nam izumetničenim mestnim ljudem ob suhi hrani prečesto papirnatega knjižnega jezika prilegel slastni sok slovenske ljudske govornice, ki zna tolikokrat povedati vse bolj kleno in modrejše in še z duhovitim humorjem povrhu. Namesto tega pa se spotikamo ob "žido" in "furmana" in "pušelo" in "sovdata" in od Vodnika in Prešerna naprej neusmiljeno puristično čistimo in pačimo naše ljudske pesmi za spodobno knjižno obleko. Prva skrb premnogih, če ne vseh, izdajateljev ljudskih pravljic je, da preženejo jedrnat ljudski govor z njegovo posebno sintakso in ga popravlja in dopolnjujejo z lastnim neumetniškim posluhom za pravi ljudski slog. Ali se ne bi rajši zgledovali pri očaku Grimmu, ki je marsikatero pravljico zapisal kar naravnost in v narečju?

Nekako parvenujsko zagledani v našo "visoko" kulturo belega kruha in vzvišenega knjižnega jezika, zanamarjamo vse, kar diši po sveži zemlji in ima v sebi sok in modrost preprostega ljudskega človeka. To zanemarjanje pa ima še drugo, čisto jezikovno plat. V vsakem naših narečjih mrgoli lepih, čistih slovenskih izrazov, ki so splošno neznani in od katerih je komaj vsak trideseti, petdeseti zaznamovan v starem Pleteršnikovem slovarju. Kamorkoli gremo na terensko delo, zadostuje nekaj dni, da nabereimo mimogrede v pogovorih tudi do sto narečnih izrazov, ki jih v Pleteršniku ni. Nekaj tega smo svojčas že prispevali za slovar slovenskega jezika.

A tistega slovarja še dolgo ne bo. Pripravlja se že dolgo vrsto let veliki slovar slovenskega knjižnega jezika,

v katerem za narečno besedo seveda ne bo prostora. Razen dveh, treh osamljenih primerov slavistov, ki so zbrali ali zbirajo narečno gradivo iz ožjega rojstnega okoliša, nam ni znano, da bi imeli naši jezikoslovci v načrtu sistematično akcijo za zbiranje narečnega leksikalnega gradiva. To pa izginja obenem z narečji in drugo ljudsko duhovno kulturo od desetletja do desetletja vse bolj. Ali bomo čakali, da bo zapadlo vse to izrazno bogastvo v pozabo? Ali se ne zavedamo, kakšen dragocen material s čisto znanstvenega jezikovnega - etimološkega in zgodovinskega - stališča puščamo vnetar, da ga bo pobral neizprosno izenačujoči čas v odpadno vrečo?

In končno, ali se ne skriva tudi za tem pomanjkanje posluha za dragocenost navidez preproste in ponižne ljudske govornice?

Valens Vodusek

Med novimi knjigami

Grafenauerjev zbornik

Da bi počastilo 85-letnico nestorja slovenskih narodopiscev prof. Ivana Grafenauerja, se je Slovensko etnografsko društvo namenilo izdati zbornik razprav. Žal je smrt prekrizala načrte in vezilo se je spremenilo v nagrobni šopek. Ker zbornik zaradi finančnih težav ni mogel iziti kot posebna knjiga, je društvo njemu namenjene prispevke objavilo v časopisu Narodno stvaralaštvo, katerega 15./16. št. 1.IV/1965 je zato dobila podnaslov Memoriae Ioannis Grafenauer. Navidez skromna knjižica je vsebinsko bogata, saj se je v njej zvrstilo kar 18 tehtnih prispevkov domačih in tujih avtorjev. Po uvodni besedi N. Kureta z naslovom "Narodopisna oporoka Ivana Grafenauerja" in bibliografiji del od 1961 dalje, je na prvem mestu objavljena razprava ruskega folklorista B. N. Putilova "Slovenskaja ballada Ribniška Jerica v svete sraznitetnyh dannyh", v kateri skuša na podlagi ruskih pesmi z enako tematiko pojasnjevati nekatere nejasnosti v slovenskem primeru. - O. Sirovátká (Brno) razpravlja o "Stilizaciji oseb v čeških ljudskih baladah". - Zdaj že rajni E. Seemann (Freiburg i/Br.) je primerjal slovensko pesem o premagani zverini z variantami pri drugih evropskih narodih. - Pod naslovom "Potujoči verzi" ugotavlja Z. Kumer ob primeru koroške pesmi o obrekovani ljubezni, da je prehajanje verzov iz ene pesmi v drugo značilno stilno oz. oblikovno sredstvo slovenskih ljudskih pesmi. - B. Kuhar predstavlja Vodnikovega mlajšega vrstnika, pohorskega ljudskega pesnika Čerenjaka. - Cv. Romanska (Sofija) razpravlja o motivu samomora kot obrambi pred nasilstvom, ki je razširjen v bolgarskem ljudskem pripovedništvu. - Prav tako je na področje ljudskega pripovedništva posegel R. W. Brednich (Freiburg i/Br.) s svojim prispevkom "Aleksandrova pot k živi vodi v južnoslovanskem ljudskem izročilu". - VI. Palavestra (Sarajevo) poskuša najti razlog za nastanek pripovedk o kamenitih križih v okolici Stolca v Hercegovini. - M. Bošković-Stulli (Zagreb) razlaga nekatere podrobnosti v zvezi z nastankom Grimmovega zapisa Vukove pravljice o Pepelki. - L. Kretzenbacher (Kiel) piše o tem, kako je E. Hemingway staro zgodbo o "napačni krsti" in zlora bi trupel uporabil za zlobno, posplošeno obsodbo hribovskih kmetov. - Na doslej malo znani ljudski obred pitanja vetra pri Slovincih opozarja M. Matičetov. - Na področje mitologije je posegel S. Zečević (Beograd) s sestavkom "Določanje usode ob rojstvu pri južnih Slovanih". - Ob tako imenovani "vlaški roti" razpravlja S. Vilfan o arhaičnem obredu in besedilu zaprisege, ki je bila v zgodnjem srednjem veku splošno v rabi pri južnih Slovanih, pa se je ohranila le pri Vlahih vse do 18. stol. - R. Wildhaber (Basel) navaja oblike priposestovanja v ljudskem pravu, verovanju in poeziji raznih narodov. - N. Kuret poroča o Drabosnjakovem (?) rokopisu "Izgubljenega sina". - G. Perusini (Udine) navaja iz zbornika furlanskega učenjaka G. Sturola iz Čedadada odstavke, ki se nanašajo na beneške Slovence. - M. Gavazzi (Zagreb)

odkriva "Sledove zablode", ki je nastala ob raziskovanju običaja dodole-prporuše zaradi napačne razlage krajevne imena. - Končno poroča V. Novak o folklorističnem delu A. Pavla. - Vsi članki imajo povzetke v tujih jezikih oziroma v slovenskem in srbskohrvaškem, tako da je publikacija dostopna tudi bralcem, ki niso veščji jezika izvirnikov.

Jože Stabej, Staro božjepotništvo Slovencev v Porenje, SAZU Razprave razr. za filol. in lit. vede VI, Ljubljana 1965. - Pisec, dolgoletni sodelavec SAZU, se je lotil neraziskanega poglavja naše preteklosti in kot del bodoče velike razprave o slovenskih romarjih obdelal romanje Slovencev v Porenje (Köln, Aachen idr.) v razdobju od 14. do 19. stoletja. Na podlagi novih domačih in tujih virov ter osebnih poizvedb je temeljito raziskal družbene in kulturne razmere teh stoletij ter nazorno prikazal pričetek, potek in družbeno-kulturni pomen slovenskega božjepotništva. Zlasti je pomembno njegovo delo zato, ker je razrešil usodno napako dosedanjih zgodovinskih virov, ki so skoraj brez izjeme zamenjali slovenske romarje, zlasti one z onstran Mure, z ogrskimi božjepotniki. Poleg znanstvene temeljitosti se razodeva v razpravi piščeva globoka ljubezen do vsega domačega v dediščini slovenske kulture, do neobdelane snovi slovenskega božjepotništva, katerega spomin živi v ljudstvu in literaturi. Saj je v božjepotništvu, srednjeveškem "turizmu" poleg verskih nagibov najti tudi marsikaj svetnega iz naših starožitnosti: romarje so spremljale narodne pesmi, plesi, običaji, celo svatbeni ipd. Treba je tudi omeniti, da se razprava prijetno bere in jo poživljajo zanimive ilustracije. Njeno pomembnost dokazuje tudi dejstvo, da bo kmalu izšla v nemškem prevodu.

L. St.

Iz ustanov

Glasbeno narodopisni institut

se je dogovoril z ljubljansko RTV za 18 radijskih oddaj pod skupnim naslovom "Slovenska zemlja v pesmi in besedi". Oddaje, pri katerih bodo sodelovali tudi kolegi iz Instituta za slovensko narodopisje SAZU, naj bi na poljuden, prijeten in zanimiv način zvočno predstavljale različna področja naše domovine, tako da bodo poslušalci do poletja obiskali vse slovenske pokrajine. Prva oddaja je bila v petek 21. okt. ob 20.30 in je imela naslov "Med ribniškimi rešetarji in dobrepoljskimi zobotrebčarji". Zvočne posnetke pesmi, besedne umetnosti in domače govornice je iz arhiva Glasbeno narodopisnega instituta izbrala dr. Z. Kumer, ki je tudi pripravila spremno besedilo. Druga oddaja je bila na vrsti 4. nov. ob istem času. Naslov ji je bil "Po stari furmanski cesti skozi Tuhijsko dolino". O nadaljnjih bomo še poročali. Bralce Glasnika vabimo, da oddaje poslušajo in nam sporoče o njih svoje mnenje, pomisleke in nasvete, zato da bi bila vsaka boljša od prejšnje.

Društvene novice

- Na občnem zboru, ki je bil 30. jun. 1966 na Krki pri Stični, so bili sprejeti naslednji sklepi: 1) da bo društvo sodelovalo s slovensko podružnico EDJ pri organizaciji posvetovanja slovenskih etnografov januarja 1967; 2) da je treba obnoviti Glasnik; 3) da naj bi prirejali predavanja skupaj s slovensko podružnico EDJ; 4) da se sprejme ponudbo urednika Turističnega vestnika za sodelovanje v posebni rubriki tega lista in 5) da se zviša članarina na 5. - N din letno.

- Novi upravni odbor SED, ki je bil izvoljen na občnem zboru 30. jun. 1966 sestavljajo: predsednik dr. V. Vodusek, tajnica dr. Z. Kumer, blagajničarka F. Šarf in odborniki dr. R. Hrovatin, dr. S. Kremenšek, dr. M. Matičetov, A. Novakova, D. Predan, L. Stanek, dr. S. Vilfan. V nadzorni odbor so bili izvoljeni dr. N. Kuret, B. Račič in J. Stabej.

- Na prvi seji upravnega odbora SED je bilo sklenjeno, naj bi društvo skupaj s podružnico EDJ sklicalo sestanek, na katerega bi povabili etnografe pokrajinskih in drugih muzejev - čeprav nečlane - in razpravljali o vprašanju klasifikacije gradiva s področja materialne kulture ter načeli problem izmenjavanja informacij o delu etnografskih ustanov, muzejev in posameznikov.

Osebnostne novice

- Na Jurjevo letos je praznoval 60. letnico življenja dr. Niko Kuret, naš priznani raziskovalec običajev in mask ter ljudske dramatike. Tovariši etnografi, ki so se na ta dan zbrali ob njem, so mu priredili pravi "of-reht" in zaželeli, da bi zdrav in krepak še dolgo delal na njivi slovenskega narodopisja. Tudi Glasnik želi svojemu sodelavcu: Na mnoga leta!

- Herderjeva nagrada je bila podeljena l. 1966 dr. Niku Kuretu. Imenovani je drugi narodopisec, ki je bil deležen te nagrade - lani jo je prejel bolgarski narodopisec I. Vakarelski. Nagrade daje posebna švicarsko-nemška ustanova, podeljuje jih pa rektor dunajske univerze. Namenjene so znanstvenikom in umetnikom vzhodnoevropskih dežel, ki se odlikujejo s svojim delom za evropsko vzajemnost. Dr. Kuret je tudi drugi Slovenec, ki je prejel to nagrado - predlaskim je bila podeljena skladatelju L. M. Škerjancu. Z nagrado je zvezana enoletna štipendija za študij na Dunaju, za katero predlaga nagrajenec obetavno mlado znanstveno moč. Kot Herderjeva štipendistka za študijsko leto 1966-1967 je odšla na Dunaj diplomirana etnologinja Helena Ložarjeva, ki se zdaj specializira v inštitutu za primerjalno narodopisje dunajske univerze pri prof. R. Wolframu.

In memoriam

Erich Seemann

V maju je zastalo srce 79. letnemu nemškemu narodopiscu, najboljšemu poznavalcu ljudskih pesmi evropskih narodov Erichu Seemannu. Rojen v Stuttgartu, po študiju germanist, je postal leta 1926 asistent pri J. Meierju, ki je bil v Freiburgu ustanovil Deutsches Volksliedarchiv. Po Meierjevi smrti je postal 1953 njegov naslednik in vodil ustanovo do upokojitve 1963. Z izredno marljivostjo in prirojen nadarjenostjo se je E. Seemann sčasoma naučil skoraj vseh evropskih jezikov v tolikšni meri, da je mogel proučevati pomen v izvorniku. Do skrajnosti resnicoljuben in brez predsodkov je vedno upošteval vse dosegljivo gradivo in se ni pomišljal priznati, da je kakšna nemška balada tujega izvora, čeprav je morda dotlej veljalo drugačno mnenje. To njegovo objektivnost izpričujejo ne samo razprave, ki so izhajale v zbirki "Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien" (od 1935 dalje preko 40), ampak tudi druga njegova dela. Prav pod Seemannovim vplivom je postalo nemško narodopisje objektivnejše v presojanju slovenske ljudske pesmi, ki je bila njemu posebno pri srcu. Srečeval se je z njo zlasti ob študiju kočevskih balad, pa tudi izrecno pisal o njej (gl. Deutsches Erbe im slovenischem Volkslied, / Geistige Arbeit 1941, Nr. 23;

Das slovenische Kiltlied, / Angebinde. J. Meier zum 85. Geburtstag. Lahr 1949; "Kommt a Vogerl geflogen" als slavischer Kinderreigen. / Jb.f. Vldforschung 1951; Die deutsche Volksballade und das slovenische Erzähllied. / Rad kongresa folklorista Jugoslavije VI. Ljubljana 1960). Slovenski narodopisci smo imeli v prof. Seemannu ne samo široko razgledanega kolega, kinikoli ni odrekli pomoči, strokovnega nasveta ali ocene, ampak tudi odkritosrčnega prijatelja. Kdor ga je osebno poznal, je ob njegovi smrti občutil, da smo z njim izgubili velikega znanstvenika in dragocenega človeka.

Z.K.

Ivan Kogovšek

Dne 22. junija 1966 je Slovensko etnografsko društvo izgubilo zvestega člana Ivana Kogovška, župnika in dekana na Kopanju pri Grosuplju. Pokojni se je rodil leta 1884 v Dravljah pri Ljubljani, služboval po raznih krajih, od leta 1923 na Kopanju. Bil je nadarjen in izobražen mož, prijatelj znanosti in umetnosti. Napisal je zgodovino rojstne župnije Št. Vid nad Ljubljano in župnije Kopanj.

S posebnim veseljem je študiral ljudi, kjer je pastiroval, zato je temeljito poznal šege in navade našega ljudstva. Škoda, da svojega znanja ni objavil. Zato pa ga je porabil pri odgovorih na vprašalnice, ki jih je v Glasniku objavljala Inštitut za slov. narodopisje SAZU. Njegovi odgovori niso bili samo skrbni in temeljiti, marveč tudi obširni in izčrpni; dostikrat so segli daleč čez okvire stavljenih vprašanj, v njih je ohranjeno dragoceno gradivo za naše narodopisje.

Slovenski duhovniki so v zadnjih 150 letih zapisali in rešili pozabe izredno veliko ljudskih pesmi, pravljic, pregovorov in drugega narodopisnega gradiva. Zato ob smrti župnika Kogovška izrekam željo, naj bi se med mlajšimi duhovniki poživilo zanimanje in ljubezen za narodopisje. Ljudska ustvarjalnost tudi danes ni zamrla, zato bo za narodopisca vedno dovolj gradiva in dela.

Jože Gregorič

Kongresi in posvetovanja

- Svobodna delovna skupnost "Alpes Orientales", v katero se zbrali vidnejši narodopisci vzhodnonemških dežel, bo imela svoj 5. sestanek konec marca 1967 spet v Sloveniji (verjetno v Slovenjem Gradcu). Skupnost je zborovala - na pobudo slovenskih narodopiscev - prvič v Ljubljani l. 1956. Sledili so sestanki v Gradcu l. 1959, v Disentisu-Mustérju (Švica) l. 1961 in v Gradežu (Furlanija) l. 1964. Tema slovenjgraškega sestanka bo "Ostanke starožitnosti v ljudskem izročilu Vzhodnih Alp". Osvetlili jo bodo poleg narodopiscev tudi arheologi, zgodovinarji, lingvisti in umetnostni zgodovinarji.

- Slovensko etnografsko društvo in slovenska podružnica EDJ nameravata v januarju 1967 prirediti Posvetovanje o temeljnih nalogah današnje slovenske etnologije. Poskušalo naj bi osvetliti poglobljene naloge naše znanosti, ki izhajajo iz njenega dosedanjega razvoja, iz položaja, ki ga zavzema etnologija v okviru družboslovja in iz nalog, ki jih etnologiji narekuje splošni družbeno razvojni tok. Referenti naj bi si prizadevali določiti mesto etnologije v splošnem izobraževanju in oceniti družbeno vlogo in pomen etnoloških raziskovanj ter na njih temelječo dejavnost etnoloških ustanov.

GLASNIK izdaja Slovensko etnografsko društvo v Ljubljani. - Urejuje: dr. Zmaga Kumer - Predstavnik izdajatelja in uredništva: dr. Valens Vodusek - Uprava in uredništvo: Ljubljana, Wolfova 8/II (Glasbeno narodopisni inštitut), tek. račun 503-8-162 - Cena izvodu 1,5 N din, letna naročnina 5 N din. - Tiska Prosvetni servis v Ljubljani.